

BULLETIN SPOLEČNOSTI EDVARDA BENEŠE

KVĚTEN

28

2 0 1 5

*** 13. 11. 1926 – † 7. 3. 2015**

BULLETIN SPOLEČNOSTI EDVARDA BENEŠE
č. 28, duben 2015

Tato publikace vychází s finanční podporou Nadace Jana Klimenta.

Připravila Eva Broklová
ve spolupráci s Karlem Novotným
Vydala Společnost Edvarda Beneše
Na Florenci 3, Praha 1
v Nakladatelství EVA - Milan Nevole
K údolí 2, Praha 12, e-mail: nakladeva@seznam.cz

ISBN 978-8-86107-51-6

Sdělujeme smutnou zprávu,
že v sobotu 7. března 2015
ve věku 88 let zesnula ve spánku

Významná česká historička
Univ. prof. PhDr. VĚRA OLIVOVÁ, DrSc.

Profesorka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze
Předsedkyně Společnosti Edvarda Beneše
Členka a spolupracovnice Masarykovy společnosti
Nositelka medaile Za zásluhy

Výbor Společnosti Edvarda Beneše
Výbor Masarykovy společnosti

***Poslední rozloučení se konalo ve čtvrtek 19. března 2015
v 11.00 hodin ve Velké obřadní síni krematoria v Praze – Strašnicích***

Projev profesora PhDr. Roberta Kvačka, CSc., 19. 3. 2015

Právem byla v říjnu loňského roku prof. dr. Věra Olivová oceněna prezidentem republiky medailí Za zásluhy. Název státního vyznamenání je vzhledem k jejímu dílu a působení případný. Věra Olivová se především zasloužila o kvalitativní posun v pojetí novodobých dějin českých a pozornější a vnímavější společenský ohlas. Uplatňovala tu tvůrčí vlastnosti, které byly ještě i v 60. letech téměř ojedinělé. Opírala se – a bylo to pro ni samozřejmé – o rozsáhlé, originální, badatelsky získávané znalosti, které znamenaly pochopený podklad a zároveň výzvu ke koncepčnímu zvládnutí látky. Bylo průkopnické, často odvážné i překvapivé – ale právě takový byl odborný naturel Věry Olivové, průkopnický, odvážný. Obdivoval jsem ho, inspiroval se jím, vyhraňoval se vůči němu; nutil přemýšlet a promýšlet, budil odezvu.

Zkonkréťoval se v monografiích a studiích, které volily problematiku objevující obsahem, zaměřením, smyslem, působivostí. Autorka se nijak neohlížela na to, že může takřkajíc, narazit. Vlastně jí bylo souzeno celoživotně narážet – střetat se s různorodými protivníky, kteří do historie vnášeli své ideologické teze, zájmy, záměry. Střety s nimi podstupovala Věra Olivová tím neúčinnějším a zároveň nejnáročnějším způsobem, publikacemi, statěmi, texty stavěnými na bohatých, přitom kriticky zkoumaných pramenech tvořících fundamenty a opory výkladů, jež zajímavě zobrazovaly a působivě přesvědčovaly.

Bylo citelnou škodou pro historiografii a vůbec pro společnost, že Věra Olivová byla politickou zvlášť vzdalována po roce 1970 od vědecké práce v novodobých dějinách a od pedagogického působení na studenty. Byla schopna směřovat je za příznivých společenských a pedagogických podmínek k volbě a zpracování náročných témat a jimi je vést k odbornému vykročení v seminárních dialogích, jež ráda a se záslužnou odpovědností pěstovala. Byl jsem svědkem a zároveň spoluadresátem výhrůžek, jimiž byla na počátku podivné a nebezpečné normalizace vystavena za společné práce v roce 1968. Zlé časy přicházely na Věru Olivovou právě

v období, kdy historik vrcholně uzrává. Přesto si dokázala najít i v této době tvořivé vazby s oborem, ale měla předpoklady realizovat a duchovně ztělesňovat ještě více, stát se nepochybnou, respektovanou špičkou své hlavní specializace.

Navracela se k ní po listopadové převratové změně nejen – načas – jako univerzitní profesorka, ale rozsáhle také originálně, aktivitou vskutku neobyčejnou. Právě ona vytvořila – a ani trochu neváhám použít toto hodnocení – Společnost Edvarda Beneše, dlouhá léta ji vedla, vtiskovala jí živou a přitažlivou náplň. Čin jedinečný, svědčící o společenské a odborné odvaze Věry Olivové. Beneš nebyl a není v oblibě v současné intelektuální obci, která o něm sice mnoho neví, ale shoduje se na tom, že si Beneš zaslouhuje ztracení.

Teď Společnost Edvarda Beneše osiří. Chudší bude ostatně sama česká historiografie: jsou ztráty, jimž nelze zabránit, ale které zasáhnou a bolí, když k nim dojde. Jsou citelné právě i pro lidskou ztrátu. Věra Olivová rozuměla lidem, měla cit a pochopení pro jejich situace, působila optimisticky, dovedla rozlišit hodnoty skutečné od povrchních a krátkodobých – i proto si tolik zakládala na rodině, jejích životních podmínkách, pro něž měla i obdivuhodný praktický smysl.

Paní profesorko, milá Věro, budeš chybět, nejen nám, co ještě zbýváme z generace, ale všem, kteří se budou i v budoucnu seznamovat s Tvým dílem, čerpat z něho poznávání a inspiraci a vědomí příslušnosti k této zemi a k tomuto národu. Děkujeme.

Nenahraditelná ztráta

V sobotu 7. března 2015 zemřela v Praze po delší nemoci přední česká historička, profesorka dr. Věra Olivová, budovatelka a předsedkyně Společnosti Edvarda Beneše.

Narodila se jako Věra Pávová 13. listopadu 1926 v Praze-Žižkově v rodině poštovního úředníka. V letech 1945–49 vystudovala historii a

zeměpis na Filozofické a Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity, roku 1951 byla promována doktorkou filozofie. V červnu 1949 se provdala za kolegu o tři roky staršího, klasického filologa Pavla Olivu, pozdějšího mezinárodně renomovaného historika antického starověku. V následujících letech se jim narodily dvě děti: dcera Hana (1953) a syn Ivan (1957).

Věra Olivová byla v letech 1950–51 zaměstnána jako archivářka v Archivu Kanceláře prezidenta republiky, poté dva roky přednášela na Vysoké škole politických a hospodářských věd. Od roku 1953 pedagogicky působila na katedře československých dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy – nejprve jako odborná asistentka, v letech 1962–70 docentka a od roku 1990 univerzitní profesorka.

Badatelsky se zaměřila na novodobé české dějiny, zvláště na historii první Československé republiky. Patřila k historikům, kteří postupně překonávali schematicko-ideologické přístupy k dějinám a propracovávali se k objektivnímu pohledu na nedávnou minulost. V šedesátých letech se výrazně podílela na reformním úsilí ve vědecké i politické sféře, přičemž svou činností daleko přesáhla rámec akademické půdy a její jméno se pravidelně objevovalo pod popularizačními články v denním tisku. Průkopnický působila syntéza československých dějin v letech 1918–45 (*Dějiny Československa IV*, 1967), kterou napsala společně s Robertem Kvačkem, i esej *Svoboda mezi válkami* ve sborníku *Naše živá i mrtvá minulost* (1967). Značný ohlas vzbudila její monografie *Československo v rozrušené Evropě* (1968), později vydaná též v anglickém překladu v Londýně, jež v roce třicátého výročí mnichovské katastrofy připomněla tragický zápas malého demokratického státu s velmocenskou arogancí, a shodou dějinných okolností nabyla mimořádné aktuálnosti po sovětské invazi v srpnu 1968.

Na počátku normalizace musela docentka Olivová opustit svoji katedru a na dvacet let jí **byla znemožněna pedagogická i vědecká práce v jejím meritorním oboru. V letech 1971–83** byla zaměstnána jako odborná pracovnice na katedře etnografie filozofické fakulty, poté

odešla do důchodu. V ústraní se začala intenzivně věnovat dějinám sportu a z tohoto oboru posléze vydala doma i v zahraničí několik fundamentálních prací, jež vzbudily mezinárodní ohlas: kniha *Sports and Games in the Ancient World* vyšla nejprve v letech 1984–85 v anglickém překladu v Londýně a v New Yorku, potom v německé mutaci v Mnichově a v japonské v Tokiu – a teprve roku 1988 byla vydána česky v Praze.

Po listopadovém převratu 1989 se vrátila na pražskou filozofickou fakultu, kde byla v červnu 1990 jmenována řádnou profesorkou novodobých českých dějin. V devadesátých letech vydala řadu studií (*Zápas o Československo: říjen 1937–září 1938*, 1992), učebnic pro různé stupně škol (*Československá republika v letech 1918–1938*, 1990–94; *Dějiny nové doby 1850–1993*, 1994) a edic dokumentů. Jako historička, jež se dlouhodobě zabývala osobností a politickou rolí prezidenta Beneše, vybudovala Společnost Edvarda Beneše, která pod jejím vedením rozvinula bohatou ediční a přednáškovou činnost. V této pozici úzce spolupracovala s Masarykovou společností i s Masarykovým ústavem Akademie věd České republiky, v jehož vědecké radě několik let zasedala.

Benešově společnosti věnovala většinu svého času a energie: organizovala a moderovala přednášky a diskusní pořady, redigovala Bulletin společnosti i její pozoruhodnou knihovnu, zajišťovala spolupráci společnosti s dalšími demokratickými organizacemi. Díky jejímu vedení společnosti, především rozsáhlé ediční činnosti, ale i několika autorským titulům, se SEB stala členem Rady vědeckých společností AV ČR. A pro tento svůj příznačný altruismus odsouvala dokončení řady svých vlastních prací, mezi nimi velké benešovské monografie, ale také napsání memoárů, k němuž ji vyzývali její přátelé i nakladatelé. Na konečnou redakci čeká i jinak dokončený rukopis *Dějin sportu ve středověku*.

Celoživotní odborná i veřejná činnost profesorky Olivové byla v loňském roce oceněna udělením medaile Za zásluhy, kterou 28. října 2014 převzala na Pražském hradě z rukou prezidenta republiky Miloše Zemana. Žel, stalo se tak již téměř in articulo mortis. Zdravotní stav paní

profesorky se postupně zhoršoval, byť takřka do posledních chvil na nemocničním lůžku pracovala, diktovala články, telefonovala s kolegy. Životní osudy Věry Olivové se uzavřely v sobotu 7. března 2015, vzhledem k jejímu badatelskému zaměření a ideové orientaci přímo symbolicky v den 165. výročí narození T. G. Masaryka.

Kolegové, spolupracovníci a přátelé se s ní naposledy rozloučili 19. března 2015 ve velké obřadní síni strašnického krematoria. Smuteční projevy pronesli dr. Josef Tomeš, jenž shrnul život a dílo zesnulé, a profesor Robert Kvaček, jenž zhodnotil její přínos českému dějepisectví a vděčně vzpomněl své spolupráce s Věrou Olivovou v šedesátých letech. Význam zvěčnělé historičky symbolizoval i věnec prezidenta republiky a osobní účast ředitele protokolu prezidentské kanceláře Jindřicha Forejta při obřadu.

Společnost Edvarda Beneše utrpěla smrtí své budovatelky a předsedkyně nenahraditelnou ztrátu, s níž se bude nelehko vyrovnávat. Zůstává jí závazek pokračovat v jejím odkazu.

JT

O B S A H

ZEMŘELA UNIV. PROF. PhDr. VĚRA OLIVOVÁ, DrSc.

Projev profesora dr. **Roberta Kvačka**, CSc., 19. 3. 2015 - 2
PhDr. **Josef Tomeš**, PhD., Nenahraditelná ztráta - 3

JARNÍ CYKLUS PŘEDNÁŠEK 2015 - 8

ORGANIZACE

Informace pro členy Společnosti Edvarda Beneše - 9
Karel Novotný, Cena Edvarda Beneše 2014 - 10
Výbor společnosti EB - 52

ČLÁNKY

Věra Olivová, „Rozhodne se Evropa pro mír nebo válku?“ - 13
Eva Broklová, Edvard Beneš se zasloužil o stát
Ohlédnutí za 130. výročím narození Edvarda Beneše v roce 2014 - 32

NOVÉ KNIHY - 34

RECENZE

Petr Zídek, Hana Benešová - 35
Pavel Carbol, Ústav Edvarda Beneše v letech 1950–1964 - 38
Eva Hahnová, Od Palackého k Benešovi - 40
Výstava „Drahá Hančř“ - 41
Zora Dvořáková, Bez tebe neodejdu - 43

KNIŽNICE SPOLEČNOSTI EDVARDA BENEŠE - 46

JARNÍ CYKLUS PŘEDNÁŠEK 2015

Masarykova společnost
květen – červen roku 2015

14. května 2015

**Násilnosti německé branné moci páchané na civilistech v březnu
až květnu 1945 na území nynější České republiky**

Jiří Padevět, ředitel nakl. Academia, autor publikace *Průvodce
protektorátní Prahou a knihy Krvavé finále*

11. června 2015

Hana Benešová

JUDr. Pavel Kosatík, novinář a spisovatel

*

Přednášky se konají od 17.30
v budově ÚČL AV ČR, Praha 1, Na Florenci 3,
výstup z metra B, vchod C, III. patro, výtah z mezaninu

Změna programu vyhrazena

Na přednášky srdečně zveme členy Společnosti Edvarda Beneše

Informace pro členy Společnosti Edvarda Beneše

Vážení členové Společnosti Edvarda Beneše,

předpokládáme, že si v těchto dnech kladete otázku dalšího směřování naší společnosti za situace, kdy odešla prof. Věra Olivová, jíž jsme z větší části věnovali tento bulletin. Na jeho obsahu se paní profesorka podílela zasláním hlavního článku a pověřením k jeho dokončení. Netušili jsme, že to bude její přání poslední. Ještě předtím souhlasila s tím, aby byli na jarní cyklus přednášek Masarykovy společnosti pozváni i členové SEB. Ostatně již v roce 130. výročí narození Edvarda Beneše společně položili zástupci obou společností květiny k jeho soše před Černínským palácem.

Jarní Valná hromada Masarykovy společnosti, na níž byli přítomni i členové výboru SEB, si kladla obdobné otázky. Příští rok uplyne šedesát let od založení MS prezidentem Edvardem Benešem. Její poslání spatřoval v rozvíjení odkazu prezidenta Masaryka a šíření myšlenek demokracie. Obdobným posláním se s akcentem na odkaz prezidenta Beneše zabývá SEB. V prvním období po listopadové revoluci v roce 1989 bylo potřebné vyvinout mimořádné úsilí o objasnění jeho role v Československém státě a jeho zásluh o něj. To se víc než podařilo, SEB se také stala členem Rady vědeckých společností, což bylo uznáním vědeckého charakteru její činnosti a především zásluh prof. Olivové (také proto byl úspěšný návrh Masarykovy společnosti na udělení jejího státního vyznamenání). Obdobné aktivity obou společností mají řadu styčných bodů.

Vzhledem ke všem těmto okolnostem se jeví jako smysluplné navázání užší spolupráce obou společností při jejich zachování, tj. podle Občanského zákoníku by uzavřely Spolek Masarykova společnost a Společnost Edvarda Beneše. (Do konce roku 2015 mají být tak jako tak vypracovány nové stanovy společností.) Společně by byly naplňovány překrývající se aktivity (např. přednášková činnost), samostatně aktivity

jedinečné (např. ediční činnost SEB, oceňování prací podaných v rámci vysokoškolské soutěže o Cenu Edvarda Beneše atd.).

Hlavním orgánem SEB je členská schůze. Proto se k Vám obracíme s tímto návrhem a byli bychom rádi, abyste ho do jejího konání zvažili. Datum konání vám sdělíme spolu s programem přednášek pro podzimní období 2015.

Doc. Eva Broklová, DrSc.,
místopředsedkyně SEB

Doc. PhDr. Karel Novotný, DrSc.,
místopředseda SEB

Karel Novotný CENA EDVARDA BENEŠE 2014

V devatenáctém ročníku celostátní vysokoškolské soutěže o Cenu Edvarda Beneše, jenž byl vyhlášen na rok 2014, bylo v soutěžní sekci Historie 20. století přijato k posouzení pouze šest studentských soutěžních prací.

Do této soutěžní sekce zaslali své práce účastníci z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (1), z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (1), z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (2), z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (1) a z Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě (1).

Mezi těmito šesti přihlášenými studentskými soutěžními pracemi byla jedna diplomní práce, tři bakalářské práce, jedna seminární práce a jedna soutěžní práce jiného původu.

Rada města Sezimova Ústí na základě podrobně zdůvodněného návrhu odborné komise Společnosti Edvarda Beneše, ustavené z historiků, ocenila autory těchto tří studentských soutěžních prací:

1) **Cena Edvarda Beneše 1. stupně** byla udělena Veronice MOJŽIŠOVÉ (Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně) za mono-

grafii *Vývoj nucené práce na území České republiky ve 20. století*. Široce tematicky založená a materiálově solidně fundovaná soutěžní práce sleduje tento fenomén již od časů habsburské monarchie, avšak těžiště výkladu tkví v období německé okupace a v letech po druhé světové válce. Němečtí nacisté v rámci úsilí o zvýšení výkonnosti válečného hospodářství zavedli nejrůznější formy nucené pracovní exploatace. Převažovalo masové využívání zahraničních pracovních sil z okupovaných zemí (tzv. totální nasazení), jež mělo v případě vězňů z koncentračních táborů přímo povahu otrocké práce. V období po roce 1945 se studie zabývá problémem nucené práce v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva, a zejména pak jejím širokým zneužíváním po nástupu komunistů k moci (tábory nucených prací, pomocné technické prapory aj.). Autorka nejenom podrobně popisuje mechanismy fungování rozmanitých forem nucené práce v minulém století, ale zároveň také mnohostranně osvětluje těžké životní a pracovní podmínky lidí, kteří se z různých příčin ocitli v jejím soukolí. Její monografie snahou o systematický výklad připomíná téměř encyklopedický přístup ke zvolenému tématu.

2) **Cenu Edvarda Beneše 2. stupně** obdržel Jakub DRÁPAL (Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze) za práci *Poslušen zákonů své země a svého stavu*. Kamill Resler – obhájce K. H. Franka. Reslerova životní epizoda, kdy působil jako Frankův obhájce ex offio, byla sice publikována již roku 1995 v knižní podobě (Ladislav Tunys), avšak celkovou biografii této pozoruhodné kulturní osobnosti představuje teprve Drápalova soutěžní práce. Široká, svým rozsahem imponující materiálová základna, jež zahrnuje kromě tištěných pramenů a odborné literatury především relevantní doklady z archivních fondů mnoha pražských archivů, umožnila autorovi podrobně sledovat Reslerovy životní osudy od jeho narození 23. prosince 1893 v Pardubicích až po úmrtí 11. července 1961 v Praze. Hlavní pozornost věnoval jeho advokátní praxi, pro niž byly příznačné časté přesahy do českého uměleckého světa literátů a výtvarníků, ale zabýval se také jeho činností za německé

okupace, kdy působil v domácím odboji a obhajoval desítky Čechů, postižených nacistickou perzekucí. Po druhé světové válce byl pak postaven před úkol obhajovat lidi, které pokládal za nepřátele svého národa nebo za zrádce. Advokát Kamill Resler se s touto skutečností vnitřně jen nesnadno vyrovnával.

3) **Cena Edvarda Beneše 3. stupně** byla přiznána Josefu NOVÁKOVÍ (Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně) za práci *Československé opevnění z let 1935-1938 na jižní Moravě ve spojitosti s inspekční cestou Adolfa Hitlera*. Tento na první pohled poněkud nerosrozumitelný název pouze neobratně vyjadřuje tu prostou skutečnost, že předložená soutěžní práce se zabývá dvěma do jisté míry propojenými tématy. Její obsahové jádro totiž tvoří výklad o povaze a průběhu opevňovacích prací v jihomoravském pohraničí v druhé polovině 30. let minulého století, k němuž je připojeno krátké pojednání o jedné epizodě ze série Hitlerových triumfálních návštěv nově získaných území, které nacistický diktátor začal podnikat již záhy po svém mnichovském úspěchu. O výstavbě jihomoravského opevnění Novák připravil faktograficky bohatý a věcně dobře informovaný text, neboť mohl využít dnes už poměrně rozsáhlou „bunkrologickou“ odbornou literaturu. Autor proto mohl ke svému tématu přistoupit v širším kontextu příprav a plánů opevňovacích prací, provedl typologii jednotlivých pevnostních staveb a věnoval pozornost také jejich výzbroji a dalšímu vybavení. Pak následuje již zmíněný stručný výklad o Hitlerových „inspekčních cestách“ po nově obsazeném jihomoravském pohraničí (26. a 27. října 1938), jež byly spojeny s prohlídkami tamních opevnění a s návštěvou Znojma a Mikulova.

Výsledky devatenáctého ročníku celostátní vysokoškolské soutěže o Cenu Edvarda Beneše byly slavnostně vyhlášeny v pátek 24. října 2014 v Památníku Edvarda Beneše v Sezimově Ústí. Ocenění účastníci soutěže tu při této příležitosti převzali udělené diplomy a peněžní odměny, které jsou s Cenou Edvarda Beneše každoročně spojeny.

ČLÁNKY

Věra Olivová

„ROZHODNE SE EVROPA PRO MÍR NEBO VÁLKU?“

S touto naléhavou, životně důležitou otázkou vystoupil ministr Beneš v československém parlamentu 7. listopadu 1932. Otázka byla výsledkem jeho několikaletého úsilí o zvládnutí gradující evropské krize.

Již od konce 20. let sledoval ministr Beneš se vzrůstajícími obavami evropský vývoj. Byl poznamenán stále se prohlubující hospodářskou a sociální krizí, která vyústila do neméně hluboké krize politické.

Ve svém projevu v parlamentu 15. října 1930 ministr Beneš zdůraznil právě politické důsledky krize. Uvedl, že celkový vývoj v Evropě se jeví jako krize demokracie a parlamentarismu, jako éra diktatur, jako opravdový chaos v politické ideologii evropských národů. Podle něho dochází ke krizi demokracie a nastává „éra boje o demokracii a diktaturu“. V některých evropských státech se krize projevila právě zesílením extrémních politických proudů – fašismu a nacismu na pravici a komunismu na leviči politického spektra. Oba proudy výrazně destabilizovaly celou Evropu oslabenou válkou a revolucí.

Za lakmusový papírek považoval ministr Beneš německé volby do říšského sněmu 14. září 1929. Došlo při nich k výrazné polarizaci mezi německou nacistickou stranou, která získala 18,3 procent, a stranou komunistickou s 13,1 procenty hlasů. Tyto poslední volby jsou tu přímo vykřičníkem, avšak „oznamují zatím jen počátek obtíží“ uvedl ministr.*

Z tohoto „počátku“ se v letech 1930–1932 stala dramatická politická křížovka Evropy a celého světa. Ministr Beneš konstatoval, že „nebylo

* Z projevu v zahraničních výborech poslanecké sněmovny a senátu 15. října 1930. In: BENEŠ, Edvard, *Boj o mír a bezpečnost státu*. Čs. zahraniční politika v projevech dra Edvarda Beneše 1924–33, Praha 1934, s. 538.

od podepsání mírových smluv kritičtější věci nežli je dnešní hospodářská krize”.* Krize mimořádně citelně zasahovala především střední Evropu a nové státy, které zde vznikly v rámci versailleského systému. Právě krize vynesla tuto oblast do popředí evropské politiky. Zostřila mocenský zápas velmocí o tuto oblast, vyhrotila politické protiklady vítězných a poražených států – mezi státy podporujícími poválečný versailleský systém a silami usilujícími o jeho destrukci. Centrem úsilí o změnu byly poražené státy – Německo, Rakousko, Maďarsko, které usilovaly o obnovu svého předválečného hegemoniálního postavení.

Ministr Beneš si uvědomoval nebezpečí krize pro Evropu i pro Československo. Zahájil proto usilovný zápas za udržení stability a míru v republice i v celé Evropě: spolupracoval na nově vznikajících programech na reorganizaci Evropy: Na činnosti Společnosti národů a jejích komisí, na upevnění střední Evropy a Malé dohody, boji proti italskému fašismu a německému nacismu, na zabezpečení obranyschopnosti a vnitřní demokracie Československa.

Neúspěšné pokusy o reorganizaci Evropy

Ve vrcholné evropské politice došlo v prvním třiletí 30. let k několika pokusům o novou organizaci Evropy: z Francie a s ní spolupracujícího Československa, z Německa a z Itálie. V květnu 1930 zveřejnil francouzský ministerský předseda Aristide Briand plán na vytvoření tzv. Panevropy – evropské federace se společným trhem, politikou a armádou.**

Československo bylo mezi státy, které Briandův plán podpořily. Ministr Beneš ocenil, že návrh vycházel z mírových smluv a z programu Společnosti národů a zčásti se na něm podílel. Považoval ho však za příliš

* Projev v zahraničních výborech parlamentu 23. dubna 1931. BENEŠ, Edvard, *Boj o mír*, c. d., s. 568.

** Český text viz *Zahraniční politika*, 1930, s. 689–696.

velkorysý a měl pochybnosti o možnosti jeho brzké realizace. Zdůraznil, že „je to idea, jejíž uskutečňování bude vyžadovat práce celých generací“.*

Vzhledem k tomu, že Briandův plán směřoval k upevnění pozic Francie i versailleského systému, stal se pro řadu evropských států nepřijatelným. Důrazně ho odmítlo Německo podporované Itálií a nasetkal se s podporou ani v Anglii a ve Spojených státech. Postavilo se za něj pouze několik nových států střední a východní Evropy spojených s Francií. Na zasedání Společnosti národů v září 1930 v Ženevě byl Briandův plán zamítnut.**

Druhým plánem na reorganizaci Evropy se stal v březnu 1931 plán Německa a Rakouska na vytvoření celní unie. Šlo o dvoustranný pakt, uzavřený mimo rámec Společnosti národů a negující mírové smlouvy, které anšlus zakazovaly. Německo současně projednávalo i možnost připojit k unii také další středoevropské státy – Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Jugoslávii i Československo.***

Československý ministr zahraničí Beneš zaujal k celní unii zásadně odmítavé stanovisko. Již při své návštěvě Berlína v roce 1928 odmítl podíl Československa na přípravách celní unie, které mu nabídli představitelé německé vlády. A stejně odmítl celní unii v roce 1931, která nadto nabízela rozšíření unie i na další středoevropské státy. Své stanovisko k unii oznámil ministr československým vyslancům několika cirkulárními telegramy. V prvním z nich, z 21. března, uvedl: „V podstatě je to koncepce předválečné Mitteleuropy a prakticky anšlus.“****

* Z projevu v zahraničních výborech parlamentu 15. října 1930. BENEŠ, Edvard, *Boj o mír*, c. d., s. 540n.

** Pro další studium jednotlivých návrhů plánu bylo vytvořeno „evropské komité“ složené z ministrů zahraničí jednotlivých států, které se mělo scházet pravidelně dvakrát ročně. Jeho jednání bylo však po krátké době přerušeno. Komité zaniklo a spolu s ním Briandův plán ve svém celku. *Zahraněční politika*, 1930 .

*** AMZV, PZ Berlín 1931, č. 67; Bukurešť č. 44.

**** BENEŠ, Edvard, *Cirkulární telegramy 1920–1935*, Praha 2002, č.157, s. 166.

Ministr Beneš se postavil do čela hnutí proti celní unii. Označil německo-rakouský plán za porušení versailleské a saintgermainské mírové smlouvy, varoval před „politickými a hospodářskými důsledky“ a upozorňoval, že se „z věci může vyvinout velký politický konflikt“.*

Správnost jeho hodnocení se s odstupem několika let projevilo v anšlusu Rakouska a k zásadním proměnám celé střední a východní Evropy, Československa mnichovskou dohodou a ve vypuknutí druhé světové války.

V informacích pro zastupitelské úřady ministr Beneš sděloval, že odmítl kategoricky návrhy německé vlády, aby Československo přistoupilo k plánu celní unie a odmítl i návrhy, aby působil umírněujícím způsobem na Francii a pomáhal najít nějaký kompromis mezi ní a Německem.

Jednoznačně odmítl podílet se na takovém kompromisu a naopak kategoricky uvedl, že „plán německý musí zmizet“. Pro československou zahraniční i vnitřní politiku pak zdůraznil, že „musíme mít svůj plán, jinak nátlaku hospodářské síly Německa neodoláme“.** Tímto plánem bylo Benešův program na upevnění spolupráce Československa s Francií a zpevnování Malé dohody do podoby samostatného evropského celku. Tento program se také stal základem československé zahraniční politiky v následujících letech.

Souběžně s malodohodovými státy inicioval ministr Beneš i jednání s Polskem. Polsko se plánem celní unie cítilo zvláště ohroženo. V popředí jeho vztahů s Německem bylo uznání stability poválečných německopolských hranic. Přesto se i ono připojilo k malodohodovým státům a zaujalo nakonec k celní unii stanovisko odmítavé.***

* Z parlamentních projevů 26. března a 23. dubna 1931. BENEŠ, *Boj o mír*, s. 555nn.

** Telegram z 4. dubna 1931. BENEŠ, *Cirkulární telegramy*, c. d., č. 160, s. 171.

*** Polské stanovisko tlumočil polský ministr zahraničí Beck československému zástupci Girsovi ve značně obecné formě: „Polsku není vítána ztráta neodvislosti Rakouska.“ (AMZV, PZ Berlín 1931, č. 27.)

Na mezinárodním fóru byl německý plán celní unie projednán 18. a 19. května 1931 na zasedání Rady Společnosti národů. Proti plánu se postavila většina evropských států. Společné odmítavé stanovisko přednesli ministři zahraničí tří malodohodových států – Edvard Beneš za Československo, Nicolae Titulescu za Rumunsko a Vojislav Marinković za Jugoslávii. Odmítlo ho i Polsko. Z velmocí ho odmítly Francie, Anglie i Itálie. Jednoznačně se pro podporu unie vyjádřilo nejen Německo a Rakousko, ale i Maďarsko. Závěrem bylo usneseno, že návrh celní unie bude projednán u Stálého dvora Společnosti národů v Haagu, který měl zaujmout právní stanovisko ke vztahu navrhované unie k mírovým smlouvám.*

Na svém zářijovém zasedání i haagský dvůr německo-rakouskou celní unii odmítl. Stalo se tak však pouze většinou jednoho hlasu. Ale již dva dny předtím se Německo a Rakousko celní unie samy zřekly. Tím se uzavřel druhý, německý pokus o novou organizaci Evropy. Současně však německo-rakouský plán celní unie – i přes svůj neúspěch – zůstal i nadále trvalou součástí německé politiky.

Bezprostřední reakcí na plán německo-rakouské celní unie byl nový francouzský plán. Plán navazoval v určitých částech na Briandův plán Panevropy, ale jeho hlavní pozornost byla zaměřena k problematice střední Evropy. Jeho hlavní pozornost byla zaměřena ke střední Evropě. Předkladatelem plánu byl francouzský premiér André Tardieu, jeho hlavním autorem by však československý ministr Beneš. Návrh svého plánu projednal ministr Beneš s úspěchem v Ženevě s francouzským premiérem André Tardieuem a s britským ministrem zahraničí Johnem Simonem. Určité pozitivní stanovisko k návrhu vyjádřila i Itálie. Na základě Benešova návrhu zformuloval francouzský premiér memorandum a předal ho svým jménem třem velmocem – Anglii, Itálii a Německu.**

* CHMELAŘ, Josef, Květnová jednání v Ženevě, *Zahraniční politika 1931*, s. 513 an.

** BENEŠ, *Cirkulární telegramy*, c. d., 6. března 1932, s. 181 an.

K mezinárodnímu projednávání Tardieu-Benešova plánu došlo na konferenci čtyř velmocí v Londýně 6.–9. dubna 1932. Svým průběhem i výsledkem neodráželo však jednání konference úsilí o vzájemnou dohodu, ale naopak se na ní projevil hluboké názorové rozdíly. Konference nebyla ani organizačně dostatečně připravena. Plán podpořila pouze Francie. Krátká třídní konference skončila nezdarem. Tardieu-Benešův plán padl.

Z chaosu všeobecné evropské krize se rodilo mnoho různých dílčích plánů a docházelo k řadě mezinárodních jednání. Jedním z nich byla např. v září 1932 Mezinárodní hospodářská konference 15. států v severoitalské Strese. Stejně jako řada dalších jednání i ona skončila bezúspěšně. Československý delegát ve zprávě ze Stresy hlásil do Prahy: „Konference poskytovala obraz úplné bezradnosti.”*

Koncem roku 1932 vystoupila pak s návrhem nové koncepce evropské politiky Itálie. Žádala provedení revize mírových smluv a provedení nového mocenského přeskupení Evropy. 14. listopadu 1932 se z Mussoliniho podnětu sešla v Římě tzv. konference Volta, jejíž účastníci „v jedinečném prostředí, jakým je nová Itálie a mussoliniovský Řím”, jednali o „sjednocení Evropy”. Již první den konference došlo k uzavřenému jednání mezi Mussolinim a předním nacistickým ideologem Rosenbergem, který na konferenci zastupoval Německo. Mussolini mu předložil plán na nové uspořádání střední a východní Evropy: Polsko, Československo a Maďarsko měly být sférou vlivu Německa, jihovýchodní Evropa a Rakousko vlivu Itálie.**

Ministr Beneš získal o těchto tajných jednáních důvěrné informace. Zhodnotil její návrhy jako kvalitativně nový stupeň úsilí o revizi mírových smluv, jako pokus o územní přeměnu střední a východní Evropy, jako bezprostřední ohrožení samostatnosti nejen Československa, ale i Rumunska a Jugoslávie.

* AMZV, Kabinet, zpráva z 22. září 1932, č. 2913/32.

** AMZV, PZ Řím 1932, č. 116.

20. listopadu 1932 vyšel v anglickém Sunday Times článek Wickhama Steeda, ve kterém informoval o tajných jednáních na konferenci Volta a obvinil Itálii z intrik proti míru.* Italský tisk ve své útočné kampani označil Steeda, starého přítele Československa, za agenta Prahy a Bělehradu.* Steedův článek však nesporně přispěl k tomu, že mezinárodní veřejnost byla upozorněna na nové nebezpečí. Plán zůstal také i nadále součástí italské a německé politiky.

Z původně utajované konference Volta se stala mezinárodní záležitost, která znemožnila realizaci italského návrhu. Úmysl na rozdělení sfér vlivu mezi Německem a Itálií se však stal trvalou součástí další politiky obou stran. Projevilo se to např. v roce 1934 v italském návrhu na vytvoření direktoria čtyř a později ve vytvoření Osy Berlín – Řím.

Neúspěšná reparační a odzbrojovací komise Společnosti národů

Paralelně s intenzivní angažovaností v evropské vrcholné politice a v politice střední Evropy rozvíjel ministr Beneš další rozsáhlou činnost ve dvou důležitých komisích Společnosti národů – v komisi reparační a odzbrojovací.

Právě v nich se projednávaly z různých úhlů klíčové problémy mírových smluv a jejich plnění: Otázky o zachování či revizi versailleského systému, o zbrojení, o míru a válce. Reparační komise se zabývala válečnými reparacemi, v první řadě německými. Mírové smlouvy stanovily jejich výšku na 132 miliard zlatých marek a platba byla rozvržena do pravidelných ročních splátek. Již v roce 1920 a následně i v dalších letech odmítalo však Německo určené částky platit s poukazem na svou obtížnou hospodářskou situaci. Jeho stanovisko bylo podkladem pro mezinárodní jednání, jejichž výsledkem bylo nakonec podstatné snížení německých reparací americkým Dawesovým plánem v roce 1924 na 55

* MÁLEK, Jiří, Organizační pakt Malé dohody 1933. In: *Věře Olivové ad honorem*. Praha, Společnost Edvarda Beneše a Ústav T. G. Masaryka, Praha 2006, s. 126–129.

miliard a Youngovým plánem v roce 1929 na 35 miliard. Ke konečným jednáním došlo na konferenci v Lausanne 16. června až 9. července 1932. Na ní byly německé reparace dále sníženy, a to na pouhé 3 miliardy. Říšský kancléř von Papen však v kuloárech otevřeně prohlašoval, že Německo nehodlá zaplatit ani tuto sumu. A Německo se také odmítlo dalších jednání účastnit.*

S nároky na snížení svých reparačních povinností se přihlásily i poražení němečtí spojenci – Rakousko, Maďarsko a Bulharsko. I jim byly jejich reparační povinnosti podstatně sníženy, Rakousku pak zcela odpuštěny.

Snížení německých reparací se dotýkalo vítězných evropských velmocí – Francie, Itálie a Anglie – kterým měly získané obnosy přispět k rekonstrukci válkou zničených oblastí. Podle mírových smluv měly velmoci získat i určité částky od států střední a východní Evropy – od Československa, Jugoslávie, Rumunska, Řecka a Polska. Podle vzoru Německa se i tyto státy dožadovaly snížení svých válečných závazků. Šlo o peněžité sumy, které měly tyto státy zaplatit dohodovým velmocem jako příspěvek za osvobození a za získání státní samostatnosti – tzv. „liberační dluh“. Další reparační poplatky byly spojeny s pozemkovou reformou. Vyřešení těchto finančních problémů se mělo stát definitivním závěrem války – konečnou „likvidací války“.**

Ve svém projevu v parlamentě 20. května 1930 podal ministr Beneš podrobný přehled o výsledcích předchozích jednání v Haagu a v Paříži. Konstatoval, že původní výše poplatků stanovených Československu mírovými smlouvami činila 31 miliard korun. Výsledkem jednání reparační komise byla tato suma snížena na 1,2 miliardy korun. Některé další platby mu však byly naopak podstatně zvýšeny, např. liberační dluh či povinnost přispět finančně na kolabující rakouskou, příp. maďarskou ekonomiku. Pro československou delegaci to byl – podle ministra Beneše

* BENEŠ, Edvard, *Paměti*, Praha 1948, s. 1.

** Viz Benešův projev v parlamentě 30. ledna 1930. BENEŠ, *Boj o mír*, s. 451, 468, 475.

– „boj velmi tuhý a vedený houževnatě celé dny a noci [...]. Boj úporný, houževnatý, systematický, nervy a zdraví vyčerpávající“.*

K uzavření jednání o reparacích došlo na konferenci v Lausanne 16. června – 9. července 1932. Jednání byla velmi úporná a spolu s ministrem Benešem se jich účastnil československý vyslanec v Paříži dr. Štefan Osuský. Ani tentokrát nebyla jednání organizovaně řízena ani tematicky přesně vymezena. Objevovaly se na nich nové a nové požadavky a docházelo k ostrým sporům mezi jednotlivými státy. Ministr Beneš označil situaci za chaotickou, za „boj mezi všemi“, za „boj všech proti všem“.**

V namáhavých a proměnlivých jednáních, se československá delegace střetávala především se snahou velmocí zvýšit její liberační dluh. Důvodem byla skutečnost, že v poměru k ostatním středoevropským státům byla její hospodářská situace podstatně lepší a její situace politická stabilnější. Delegace se musela bránit tlakům z několika stran a v boji proti výši svého liberačního dluhu neváhala ani opustit jednání.

V konečném výsledku byla však konference vítězstvím Německa a jeho válečných spojenců. Československo dosáhlo určitým snížením reparací zřejmě maxima možného, zvýšení liberačního dluhu se mu však zabránit nepodařilo. Vnitřní opozice v republice v čele s národně demokratickou stranou podrobila také po skončení lausannské konference ministra Beneše za tento neúspěch tvrdé a nevybíravé kritice.***

Ve snaze zmírnit rozpory v poversailleském bloku a zabránit prohlubujícímu se politickému rozvratu Evropy usiloval ministr Beneš o posílení vzájemné spolupráce s řadou států. Vedl desítky jednání v Lausanne, v Ženevě, v Paříži, v Londýně, ve kterých se snažil prostředkovat mezi různými stanovisky. Jeho hlavním cílem bylo úsilí udržet spolupráci Francie s Anglií jako rozhodujících představitelů mírových smluv.

* Tamtéž, s. 518–528.

** Viz projev v parlamentu 30. ledna 1930, *Boj o mír*, c. d., s. 451.

*** DEJMEK, Jindřich, *Edvard Beneš. Politická biografie českého demokrata I*, Praha 2006, s. 534 an.

Přispěl také nemalým dílem k tomu, že vlády obou těchto států podepsaly 13. července 1932 v Lausanne „Pakt důvěry“, pakt vzájemné spolupráce.

Československo se spolu se svými malodohodovými spojenci k paktu okamžitě přihlásilo. Ministr Beneš ve svých informacích o paktu, zaslaných československým vyslanectvím 20. července, předpokládal, že pakt bude mít „umírňující vliv na politiku Německa a Itálie, Francie bude méně izolovaná [...], Anglie konečně chápe, že bez větší její spolupráce s Francií nelze rozvrat Evropy zastavit“.* Proti Benešovým předpokladům však pakt neměl dlouhého trvání.

Druhou mezinárodní komisí, které se ministr Beneš s mimořádnou aktivitou již od dvacátých let účastnil, byla komise odzbrojovací. Po mnohaletých přípravách byla zahájena v únoru 1932 a její průběh měl zásadní význam pro další směřování Evropy a světa.

Ve versailleské mírové smlouvě byl stanoven rozsah německého odzbrojení, byl omezen početní stav německé armády, její výzbroje i počet branců. Smlouva počítala s tím, že postupem doby zredukuje i vítězné státy stavy svých armád.* Německo však od počátku odmítalo plnit tyto podmínky versailleské smlouvy. A když v roce 1922 uzavřelo rapalskou smlouvu s Ruskem, získalo tím nové možnosti k vyzbrojení a výcviku své armády.

V souvislosti s konferencí v Locarnu v roce 1925 provedla Spojenecká vojenská komise rozsáhlý průzkum stavu německé armády. Jeho výsledkem bylo konstatování, že vyzbrojování německé armády značně pokročilo. Byla obnovena výroba válečného materiálu, na hranicích vznikla nová opevnění, byly vybudovány všechny úseky armády od pěchoty až po letectvo a vojenský výcvik se prováděl nejen v oficiálním vojsku, ale i v řadě polovojskových a sportovních organizací.***

* BENEŠ, Edvard, *Cirkulární telegramy*, c. d., č. 175, s. 190.

** Z projevu ministra Beneše parlamentu 25. dubna 1933, *Boj o mír*, c. d., s. 717.

*** Zpráva Spojenecké kontrolní komise o generální inspekci z 15. února 1925. AMZV, sekce II. Viz i OLIVOVÁ, Věra, *Dějiny první republiky*, c. d., s. 138–141.

Generální štáb československé armády v předmluvě k této zprávě zdůraznil: „Německá armáda je jen přípravným kádrem budoucí velké německé armády, která má odstranit stav vzniklý mírovými smlouvami, popřípadě přinejmenším způsobit revizi těchto smluv. Je jasné, že se připravuje jak proti Francii a Polsku, tak proti našemu státu.* Ministr Beneš byl se stanoviskem Spojenecké vojenské komise samozřejmě obeznámen. Ihned po podpisu locarnských dohod bylo rozhodnuto o svolání konference, na níž měly být stanoveny přesné parametry německého i všeobecného odzbrojení. Konference se však uskutečnila až v roce 1932 v Ženevě.

Na této odzbrojovací konferenci se projevila značně odlišná stanoviska. Německo žádalo své zrovnoprávnění ve zbrojení – Gleichberechtigung – tzn. zrušení všech omezení versailleské smlouvy, zvýšení celkového počtu své armády, volnost ve výcviku branců a ve vyzbrojení armády. Anglie byla ochotna akceptovat část německých požadavků, Francie byla proti. V průběhu konference vystoupil i americký delegát s tzv. Hooverovým memorandem, navrhuje rámec všeobecné odzbrojení o jednu třetinu. Ministr Beneš označil návrh za součást prezidentské volební kampaně a konstatoval, že návrh jen „zvýšil zmatek mezi velmocemi“. V prosinci 1932 pak velmoci – Anglie, Francie a Itálie – přiznaly Německu právo na ozbrojení.

Ministr Beneš měl jako generální zpravodaj na odzbrojovací konferenci vedoucí postavení a to tím spíše, že v téže době byl i členem Rady Společnosti národů. Odzbrojovací konferenci považoval za mimořádně důležitou „politickou konferenci světovou“ a připomínal, že „pod rouškou problémů vojenských se odehrává boj o politické pozice jednotlivých států malých i velkých, který fatálně rozšiřuje propasti a rozpory mezi jednotlivými státy“. Také průběh této konference označil za neuspořádaný, bez pevných cílů i organizace a i k jejím výsledkům byl značně skeptický. Ve svých informacích československým vyslanectvím uvedl:

* Tamtéž. Předmluva.

„Celkem se budou hledat východiska v protahování jednání a v únavě delegací.”*

Současně však se ministr Beneš snažil přispět aktivně k uklidnění celkově vyhrocené situace. Usiloval o udržení nekonfliktních vztahů Československa se slábnoucí německou výmarskou republikou a byl ochoten – v souladu s versailleskou smlouvou – dospět ke kompromisu v otázce německých požadavků. Podporoval francouzskou politiku, kterou současně výrazně ovlivňoval.

Obdobně jako v otázkách reparačních vypracoval ministr Beneš návrh na všeobecné odzbrojení. Byl to první ucelený návrh na řešení celého problému. Na jeho základě mělo dojít k všeobecnému omezení leteckých sil i pozemních vojsk, měly být zakázány těžké útočné zbraně (těžké dělostřelectvo a tanky) i zbraně chemické, bakteriologické a zápalné, měly být zakázány útoky na civilní obyvatelstvo.

Tento „Benešův plán” se stal základem francouzského návrhu na odzbrojení, který předložil francouzský ministr zahraničí Herriot v Ženevě pod svým jménem jako „plán organizace míru”. A 23. července ministr Beneš, jako generální zpravodaj konference, dal o tomto plánu hlasovat. Návrh získal podporu 41 států. Proti se však postavilo Německo a Rusko a návrh nebyl přijat.**

Někteří členové komise – především Anglie – začali však být stále ochotnější přijmout německý návrh na rovnost ve zbrojení. Ale 1. září 1932 Německo oznámilo, že se již dalších zasedání nezúčastní. Tím se konference dostala do krizového stavu. Jednání bylo přerušeno.

Vzhledem k trvalé snaze především Anglie udržet dobré kontakty s Německem, došlo však již 11. prosince 1932 na velmocenské konferenci v Ženevě k novému jednání o odzbrojení. Výsledkem byl souhlas s německými požadavky na rovnost ve zbrojení. Ministr Beneš informoval bezprostředně poté československé ministerstvo zahraničí i vyslanectví:

* Viz projev v parlamentě 1. března 1933. BENEŠ, E., *Boj o mír*, c. d., s. 689; BENEŠ, E., *Cirkulární telegramy*, c. d., s. 188 an.

** Zahraniční politika 1932, s. 646–648. DEJMEK, J. *Politická biografie*, c. d., s. 536.

„Dohoda velmocí znamená, že Německu zásadně byl přiznán princip rovnoprávnosti [ve vyzbrojení].“* Tímto rozhodnutím konference bylo odstraněno jedno z nejdůležitějších ustanovení versailleské mírové smlouvy.

Svá stanoviska podrobně zdůvodnil ministr Beneš ve svém projevu v zahraničních výborech parlamentu již 22. března 1932. Zdůraznil svůj cíl upevnit Malou dohodu s možností jejího rozšíření na další středoevropské státy.

Snažil se získat podporu velmocí a usiloval o upevnění vzájemné spolupráce Anglie a Francie, jako hlavních garantů versailleského systému. Snažil se také udržet dobré vztahy československo-německé. Navrhoval, aby si obě strany „otevřené problémy ty spolu probraly a prodiskutovaly. Učiní-li to s dostatečnou objektivností a s dobrou vůlí, jsem si jist, že se mohou rozumně dohodnout. My jsme k tomu v každém případě ochotni“.**

Německá politika se však ubírala jiným směrem. 18. března 1932 byl československý vyslanec v Berlíně Chvalkovský pozván do německého zahraničního úřadu ve Wilhelmstrasse, kde mu jeho ředitel Koepke sdělil, že „Německo se do posledního dechu bude bránit realizaci [Tardieuova] plánu“. Dával také najevo, že německá diplomacie již zasáhla úspěšně proti tomuto plánu v Rumunsku a Jugoslávii a že pokládá za nezbytné angažovat na úpravě poměrů ve střední Evropě i Polsko. Naznačil, že z německé strany došlo již k úspěšným sondážím o úpravu polsko-německých vztahů a zdůraznil, že „Německo počítá s užší dohodou i s námi“. Poté následovala pasáž, která byla zřejmě důležitým cílem pozvání. Koepke totiž sondoval půdu, zda by ministr Beneš byl ochoten stát se prostředníkem mezi Německem a Francií při jednáních o zlepšení vzájemných vztahů. Uvedl, že německý zahraniční úřad „domnívá se správně

* BENEŠ, E., *Cirkulární telegramy*, c. d., 17. prosince 1932, č. 178, s. 195.

** BENEŠ, E., *Boj o mír*, c. d., s. 642.

oceňovat sílu vlivu československého zahraničního ministra v Paříži a zvláštní váhu klade na jeho kooperaci v průběhu dalšího jednání”.*

O deset dní později jednal Chvalkovský i s říšským vicekancléřem, ministrem financí Dietrichem. Ten se pokoušel získat Československo pro myšlenku celní unie, kterou německá politika přes její mezinárodní odmítnutí zřejmě neopouštěla. O Tardieuově plánu se vyjádřil, že je to „pokus o nové uznání mírového diktátu”, ale že „Evropu nelze uvést do pořádku na bázi mírových smluv”.* Německý ministr znovu zdůraznil základní linii německé politiky, která zásadně odmítala mírové smlouvy i celý versailleský systém, snažila se vnitřně oslabit Malou dohodu a paralyzovat Benešovo úsilí na sjednocení střední Evropy na základě mírových smluv.

Československý vyslanec Chvalkovský připojil také ke svému hlášení ministru Benešovi svůj pesimistický závěr: „Byl bych rád špatným prorokem, ale obávám se, že to může být pro nás stejně pozdě, jako pro Německo.”***

V těchto mezinárodních souvislostech se otázka ministra Beneše „Rozhodne se Evropa pro mír nebo válku?” stala koncem roku 1932 právě pro Československo otázkou životní.

Ministr Beneš ve svém projevu také varoval: „Není již čas na mnohoznačná slova diplomatického umění. Situace světová je dnes změněna.” A na vysvětlení dodal: „Mír a politický vývoj Evropy závisí na situaci v Německu. Připuštěním požadovaného réarmement [znovuozbrojení] německého [...] dostala by se Evropa do periody nových těžkých krizí politických, které by nejprve vedly k novému, velkému závodu ve zbrojení a nakonec snad k novému nezadržitelnému konfliktu válečnému [...]. Pokud nebudou přijata důrazná opatření proti rýsující se německé expanzi, znamená to prostě připravovat novou válku.”****

* AMZV, PZ Berlín 1932, č. 11.

** Tamtéž.

*** BENEŠ, E., *Boj o mír*, c. d., s. 655 an., 660 an., 679 an.

„Všichni na svá místa!”

Koncem roku 1932 sledoval ministr Beneš s obavami kritické zhoršování mezinárodní situace: ztroskotaly všechny plány na upevnění versailleského systému i návrhy na novou organizaci Evropy. Odborné komise Společnosti národů zrušily ustanovení versailleské smlouvy o reparacích a o odzbrojení.

Mírové smlouvy, právní základ poválečné Evropy, se rozkládaly. Celá Evropa procházela hlubokou politickou krizí. Stanula před kritickým zlomem.

Ministr Beneš upozorňoval, že Společnost národů přestávala být pro Československo oporou a právní zárukou jeho existence. 17. prosince 1932 informoval vyslance: „Dnes by bylo příliš odvážné spoléhat na ženevskou instituci.”* Proto usiloval o posílení samostatné politiky republiky.

Ve vnitřní politice posiloval Beneš československou demokracii a vyhlásil všeobecnou politickou pohotovost. Vyzýval: „Dnešní stav mezinárodní politiky je vážný [...]. Proto říkám dnes: Všichni na svá místa!”***

V zahraniční politice kvalitativně nově upevňoval Malou dohodu, která se měla stát základem pevnější organizace střední Evropy. Jeho zásadní stanovisko bylo vedeno snahou vyloučit ze středoevropské politiky zásahy velmocí a přenechat rozhodování malým státům samotným. Usiloval o prohloubení hospodářské spolupráce malodohodových států, aniž by prosazoval nějaké jejich užší sjednocování. O jeho programu informoval již 6. března 1932 Kamil Krofta vyslance: „a) Nepřijmeme žádnou společnou organizaci politickou a státoprávní států středoevropských. b) Nepřijmeme žádnou celní unii. c) Nevstoupíme do žádné společné akce bez Jugoslávie a Rumunska. d) Nepřijmeme nic, čeho by se přímo zúčastnila kterákoli velmoc [...]”****

* Tamtéž.

** Tamtéž, s. 679–680.

*** *Cirkulární telegramy*, c. d., 17. prosince 1932, č. 178, s. 195.

**** Tamtéž.

Myšlenkou na pevnější politickou a hospodářskou spolupráci Malé dohody se ministr Beneš zabýval již od konce dvacátých let. Z jednání konference Malé dohody v Jáchymově v roce 1927 vzešel jeho podnět na zpracování přesnějšiho programu. V roce 1930 na konferenci na Štrbském plese byl pak podepsán první status Malé dohody. Jeho autor, ministr Beneš, koncipoval Malou dohodu jako základ širší organizace států střední Evropy podle vzoru Společnosti národů a nazval ji Liga střední Evropy – Ligue Centrale Européenne. Tento název se neprosadil a postupně se vžil název Malá dohoda. Další zpeřňování této organizace urychlil v březnu 1931 německo-rakouský návrh na vytvoření celní unie. V květnu 1931 došlo k jednání Malé dohody v Bukurešti, v prosinci 1932 se uskutečnila mimořádná konference Malé dohody v Bělehradě a 16. února 1933 byl v Ženevě podepsán Benešův tzv. Organizační pakt Malé dohody.*

Přijetím tohoto nového statutu byla Malá dohoda organizačně i politicky zpevněna. Jako centrální orgán byla vytvořena Stálá rada Malé dohody se sídlem v Ženevě, kde působil i její stálý sekretariát. Rada měla koordinovat zahraniční politiku všech tří států a na mezinárodních jednáních ji reprezentoval vždy zástupce jednoho z nich. Všechny dvustranné mezinárodní smlouvy se změnilly na smlouvy třístranné. Právě tím bylo naznačeno Benešovo úsilí vytvořit z Malé dohody základ pro užší seskupení i dalších států střední a východní Evropy. V roce 1934 se vytvořila i Hospodářská rada Malé dohody.**

V témže roce se na politických zásadách Malé dohody ustavila z iniciativy rumunského ministra Titulesca i tzv. Balkánská dohoda, spojující Rumunsko, Jugoslávii, Řecko a Turecko. Souběžně se svými mezinárodními aktivitami a cílevědomé zahraniční politice se ministr Beneš usilovně věnoval i vnitřní politice republiky. Na prvním místě stála jeho snaha zajistit vojenskou obranu Československa.

* Oficiální komuniké z konference Malé Dohody v Bukurešti 3.– 5. května 1931, in: *Zahraniční politika 1931*, s. 509.

** BENEŠ, Edvard, *Boj o mír*, c. d., s. 682–715 .

Když v červenci 1932 přijel ministr Beneš ze zasedání odzbrojovací konference ke krátkému pobytu v Praze, dal svolat poradu československého generálního štábu a informoval jeho členy o mezinárodní situaci. Uvedl: „Jestliže se [odzbrojovací] konference nezdaří – a to je velmi pravděpodobné – přijde hrozná krize, nejdříve politická a pak hned nato i nebezpečí války. Dávám vám čtyři léta. Krize přijde asi v letech 1936 nebo 1937. Republika musí být do té doby plně připravena.”* Současně dal ministr Beneš impuls k zahájení výstavby pohraničních opatření

Vedle organizační a technické přípravy armády, se ministr Beneš zaměřil na její ideovou přípravu. Ve svých přednáškách pro Svaz československého důstojnictva se věnoval otázkám ideového zaměření demokratické armády, její organizaci, odbornosti, technické zdatnosti a její přípravě k obraně státu. Tyto přednášky vyšly již v roce 1932 tiskem a také v dalších letech se staly trvalým základem ideového zaměření československého důstojnického sboru.**

Součástí ministrova úsilí o všestrannou přípravu Československa na přicházející politickou a válečnou krizi byly i jeho univerzitní přednášky na filozofické fakultě Univerzity Karlovy věnované válce. Navazoval jimi na téma svých přednášek ohlášených na rok 1915 na téma „Válka z hlediska sociologického a filozofického.” Tehdy se však přednášky nekonaly, protože tehdejší docent Beneš odešel do exilu bojovat proti válce se zbraní v ruce. Ani v roce 1932 se přednášky zřejmě nerealizovaly. Svědčí o tom jednak skutečnost, že text přednášek se nedochoval, ale i jeho časté diplomatické cesty do zahraničí a jeho všestranné enormní politické nasazení.***

* BENEŠ, Edvard, *Paměti*, c. d., s. 37 an.

** BENEŠ Edvard, *Demokratická armáda, pacifismus a zahraniční politika*. První vydání Praha 1932, druhé a třetí vydání 1936, čtvrté, páté a šesté vydání 1937.

*** BENEŠ, Edvard, *Přednášky na Univerzitě Karlově 1913–1948*, Praha 1998, s. 19 an.

Listopadový mobilizující projev ministra Beneše se stal koncem roku 1932 důraznou výzvou k obraně Československa v mezinárodním měřítku, výzvou k upevnění vnitřního vývoje republiky i k obraně její demokracie. Závěrem svého projevu uvedl: „Stav mezinárodní politiky je vážný [...]. A proto říkám dnes: Všichni na svá místa!”

29. října 1932 byla utvořena nová vláda v čele s reprezentantem agrární strany Janem Malypetrem, která sjednocovala všechny demokratické síly v republice. Jejími členy se stali zástupci českých, německých a slovenských demokratických stran (agrárních, křesťanských, sociálně demokratických a české strany národně socialistické). Vláda také přijala v tomto i v následujícím roce celou řadu zákonů k posílení demokracie: Tiskový, O mimořádných opatřeních, Na ochranu republiky, O stíhání protistátní činnosti, O zastavování činnosti a rozpouštění politických stran.

Významné politické postavení ve vládě zaujímal československá a německá strana sociálně demokratická a československá strana národně socialistická. Svým ideovým zaměřením i osobními vazbami byly spjaty s politikou Hradu. Masaryk byl v roce 1928 autorem sociálně demokratického programu a Beneš právě v tomto krizovém období vypracoval v roce 1931 nový program československé strany národně socialistické.

Od roku 1932 se ministr Beneš podílel i na vzniku a činnosti Ústavu T. G. Masaryka (dále ÚTGM). 23. července 1932, v době, kdy Beneš přijel z odzbrojovací konference ke krátkému pobytu v Praze, podepsal Masaryk „Věnovací listinu”, kterou zřizoval vědecký ústav nesoucí jeho jméno. Správním orgánem ústavu se stalo pětičlenné kuratorium v čele s ministrem Benešem jako místopředsedou. Členem kuratoria byl i úředník ministerstva zahraničí V. K. Škrach. O úzké spolupráci ÚTGM s ministerstvem zahraničních věcí svědčí i to, že také ustavující schůze kuratoria se – se značnou prodlevou – uskutečnila v Černínském paláci v listopadu 1934. Zřízení ÚTGM spadá svým charakterem do tohoto období programového, politického i ideového upevňování

československé demokracie a bylo součástí vnitřní politiky ministra Beneše.*

Při vstupu do roku 1933 ministr Beneš varoval: „Rok 1933 rozhodne, zdali Evropa jde do periody politického vývoje, který bude ohrožován možnostmi nových válečných konfliktů, nebo zdali se zajišťuje na trvalou spolupráci mírovou.”**

Benešovo úsilí o posílení Malé dohody a upevnění střední Evropy ztroskotalo, přes to, že o ně ministr vedl do poslední chvíle v Ženevě řadu intenzivních politických jednání, především s Anglií a Francií. Několik dní před konferencí informoval o jednání československé vyslance: „Klidná, umírněná, ale stálá a pevná naše politika je za dnešní těžké situace jedinou záchranou a jedinou ochranou míru.” Cílem ostatních pokusů „je zeslabení francouzské pozice v Evropě, dotčení nás a revize dalších klauzulí mírových smluv a vytvoření na evropském kontinentě nových konstelací”***

Tímto Benešovým plánem bylo v prvé řadě jeho úsilí o posílení hospodářské a politické spolupráce malodohodových států. Zdůrazňoval, že Jugoslávie a Rumunsko si musí uvědomit, že „v jednotné Evropě s Francií, Belgií a Polskem být mohou, v Mitteleuropě bez nich nikoli”****

* *Mám jen knihy a skripta, cenná práce životní. 70 let Masarykova ústavu*, Studie a dokumenty. Eds. Eva Broklová, Dagmara Hájková, Josef Tomeš, Richard Vašek, Praha 2002.

ÚTGM byl v roce 1995 zařazen jako Masarykův ústav do AV ČR. Vedle něj se ÚTGM zachoval jako nadace.

** BENEŠ, Edvard, *Boj o mír*, c. d., s. 672.

*** BENEŠ, Edvard, *Cirkulární telegramy*, c. d., č. 182, 21. března 1933, s. 203.

**** AMZV, PZ Paříž 1934, č. 84. BENEŠ, Edvard, *Boj o mír*, c. d., s. 556–600.

Eva Broklová
Edvard Beneš se zasloužil o stát

Ohlédnutí za 130. výročím narození Edvarda Beneše v roce 2014

Zákon byl navržen ke 120. výročí narození druhého československého prezidenta v roce 2004. Nebyl schválen v Senátu Parlamentu ČR, zamítnutí pak přehlasovala Poslanecká sněmovna. Prezident Klaus však zákon nepodepsal, ale nevrátil ho. Nicméně zveřejněním 14. května 2004 vstoupil zákon v platnost.

Část historiků se posléze vyjádřila k tomuto zákonu a prohlásila, že nepotřebují uzákoňování dějin. Další „myslitelé“, jako např. Roman Joch, se zamýšleli nad tím, o jaký stát se Edvard Beneš zasloužil.

Ale i textům, jež byly publikovány ke 130. výročí narození Edvarda Beneše, převážně pozitivně koncipovaným, chybí interpretace zákona, jenž ustanovuje, že se E. Beneš zasloužil o stát.

Václav Klaus dal svůj nesouhlas se zákonem zcela zřetelně najevo. Podobně jako v roce 150. výročí narození prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka nesouhlasil s hodnocením jeho role v československých a českých dějinách. Třetí svazek *Sporů o dějiny* (vydal Masarykův ústav AV ČR, Praha 2000), obsahující kritiku Klausova projevu na mezinárodní vědecké konferenci vykoupila organizace CEVRO v takovém počtu, že se svazek téměř nemohl dostat k zájemcům. Zákon *Tomáš Garrigue Masaryk se zasloužil o stát* z roku 1930 nemohl V. Klaus nepodepsat a tak se alespoň vyjádřil k šesti masarykovským mýtům, v nichž formuloval svoji kritiku TGM. Podle Klause bychom měli tyto mýty rychle opustit. Snaživě na tom pracoval.

Součástí Masarykova „absolutistického“ pojetí demokracie podle něj bylo, že si „[...]“ také poněkud nedemokraticky určil svého zástupce“ (jako by se nekonaly v roce 1935 prezidentské volby zatím s nejlepším výsledkem pro kandidáta Edvarda Beneše). Zpětně se mi poznámky tehdejšího prezidenta „k tématu více sociologickému než masarykologickému“ zdají ještě katastrofálnější než v roce 2000.

Tak se ptám, co si asi představují všichni ti kritici, včetně historiků nepotřebujících uzákoňovat dějiny, pod Masarykovým výrokem konstatujícím, že „**bez Beneše [...] by republiky nebylo**”, který lze pokládat za východisko zákona Edvard Beneš se zasloužil o stát. Většinou jsem nenašla uspokojivý výklad tohoto výroku. Mnozí dřívější i současní vykladači dějin i Masarykova výroku dosud nedospěli k jeho podstatě. Proto se o to nyní pokusím. Zásluhy Edvarda Beneše o stát jsou nepochybné a nemůže je vyvrátit ani nepodepsání zákona o nich ani většinou špatně mířené kritiky. Nepotřebují ani zmíněný zákon.

K prvnímu aktu, který zajistil Edvard Beneš a zasloužil se tak o uznání Národní rady československé jako zatímní vlády zemí československých Francií, Itálií, Srbskem a Velkou Británií došlo na podzim 1918. Následovaly další státy. O význam uznání vedli spor představitelé domácího odboje po celou dobu republiky a kritizovali kvůli tomu i T. G. Masaryka.

Nezdá se, že by ti, kterým není třeba uzákoňovat dějiny (historikové soudobých dějin), vzali na vědomí interpretaci zakladatelského výkladu německého profesora Fritze Sandra z roku 1919 o tzv. lex continuitatis. Nešlo o to měřit zásluhy zahraničního a domácího odboje, jak to pocítovali představitelé domácího odboje, ale o normotvorný proces, který vznik státu představuje. K Prohlášení nezávislosti zatímní vlády československé došlo 18. října 1918.

Druhým aktem, jímž se Beneš zasloužil o stát, bylo oduznání Mnichova a obnovení Československa v předmnichovských hranicích za druhé světové války a po ní. Opět k němu došlo mezinárodními akty. Tyto činy nelze uznávat či neuznávat, národ jimi nedostal svou samostatnost jako dar od spojenců, ale byly výsledkem záslužné práce právníka Edvarda Beneše, který jako exilový prezident věděl, jaké kroky je třeba udělat. Jejich výsledkem byl vznik Československé republiky po první světové válce a obnovení Československa po druhé světové válce.

Snad ještě jedna „zásluha”: prezident Beneš **nepřijal** mnichovskou dohodu, která byla aktem čtyř států, z nichž tři byli signatáři saintger-

mainské mírové smlouvy z roku 1919. Mocnosti na přijetí nečekaly, šlo o diktát. Prezident ale nenechal diktát projednat v parlamentu, který by případně mohl dohodu schválit. I v tom byla Benešova prozíravost a také to se mu vyčítalo.

PS. 27. května roku 2014 pět členů Masarykovy společnosti a Společnosti Edvarda Beneše položilo u sochy Edvarda Beneše u Černínského paláce květiny a zapálilo světlo. Zjistili jsme při tom, že z domu v Lorentánské ulici zmizela pamětní deska, připomínající, že v domě U Drahořína sloupu žila Hana Benešová, umístěná tam na paměť jejího pobytu. Snad kvůli knihovně Václava Havla nebo majiteli domu?

Patrně největšího uctění se Edvardu Benešovi dostalo v Jihomoravském kraji, kde se ho za přítomnosti hejtmana kraje Haška zúčastnili také britští veteráni z druhé světové války.

Nové knihy

MARÈS, Antoine, *Edvard Beneš, Un drame entre Hitler et Staline*, Paris, Perrin 2015, 502 s.

HAHNOVÁ, Eva, *Od Palackého k Benešovi*, Německé texty o Čechách, Němcích a českých zemích, Praha 2014, 723 s.

CARBOL, Pavel, *Ústav Edvarda Beneše v letech 1950–1964*, Český Těšín 2015, 289 s.

Recenze

Petr Zídek, Hana Benešová. *Neobyčejný příběh manželky druhého československého prezidenta (1885–1974)*. Praha, 2014, stran 288.

Autor Petr Zídek je historik a přední český novinář zaměřující se na historickou publicistiku. Od roku 2001 působí jako redaktor sobotní přílohy Lidových novin Orientace. Zabývá se především československými dějinami 20. století,

mezinárodními vztahy a historií Afriky. Vydal již sedm publikací (např. Po boku – Třiatřicet manželek našich premiérů (1918–2012).

Zídkova kniha o Haně Benešové je především holdem této bezpochyby na dlouhou dobu jediné první dámě v moderní historii naší země. Na sklonku roku 2014 navíc uplynulo čtyřicet let od jejího úmrtí. Autora k sepsání biografie motivovala i skutečnost, že o Haně Benešové dosud nebyla sepsána žádná podrobnější publikace. Životní příběh manželky prezidenta

Edvarda Beneše byl plný zvratů a sám o sobě jej lze považovat bez nadsázky za námět pro filmový scénář. Publikace má devět kapitol kopírujících životní etapy paní Hany: dětství, mládí a dospívání, po sňatku s Edvardem do války, první světové války, manželky ministra zahraničních věcí, první dámy a manželky druhého československého

prezidenta, prezidenta v exilu a v odboji, prezidenta v poválečné republice i pozdější život v ústraní a starost o manželův odkaz.

Uznání si zaslouží rozsah použitých pramenů a literatury. Více než desítky archivů a sbírek poskytly rozmanité informace a kopie řady dokumentů se staly přílohami. Text je obohacen o citace dobového tisku a na autentičnosti mu přidávají zejména výpovědi pamětníků, které Zídek zpovídal. Nejrozsáhlejším zdrojem informací se stala literatura a vydané prameny. Nejviditelnějším pozitivem je cca dvě stě atraktivních obrazových příloh, z nichž valná část nebyla dosud nikde publikována. Za částečně rušivý element lze považovat zařazení poznámkového aparátu až nakonec knihy, což nutí zvědavého čtenáře pilně listovat.

Zídek v jednotlivých kapitolách chronologicky mapuje životní osudy Hany Benešové a vyzvedává zejména méně známá fakta. Taková je bezesporu informace, že se Benešovi stali před první světovou válkou investory a majiteli činžovního domu v Ruské ulici v Praze Vršovicích. Stavitel Karel Lehovec zhodnotil mladým manželům hypoteční úvěr a zřejmě i dar Haniny tety Evy Šulcové, celková cena stavby byla dle kopie dokladů téměř 82 tisíc tehdejších korun (s. 35–39). Právě vliv Evy Šulcové (sestry Hanina otce Václava Vlčka), byl při dospívání tehdy ještě Anny (na Hanu se přejmenovala až po seznámení s Edvardem Benešem na jeho přání) zcela zásadní. Bezdětná vdova a dědička jmění po své zaměstnavatelce svou neteř v podstatě adoptovala a ujala se její výchovy a vzdělávání (s. 20–24). Při líčení osudů Edvardovy mladé manželky Hany Zídek poněkud zlehčil některé aspekty jejího zatčení a věznění ve Vídni v kontextu s perzekucemi politických vězňů za nacistické a komunistické diktatury ve 20. století (s. 41–75).

Naopak pochopitelně vyzdvihl meziválečné období, které znamenalo pro Benešovy dosažení společenského vrcholu a relativní klid před pověstnou bouří v podobě další světové války. I přes nenaplněné mateřství autor toto Hanino životní období vylíčil jako šťastné. První republika našla v osobě manželky ministra zahraničních věcí a Masarykova nástupce svou první dámu. Hana Benešová se stala společenskou ikonou a uznávanou

osobností. Publikace pak zdůrazňuje její roli po boku manžela zejména v kritických okamžicích roku 1938, stejně tak v londýnském exilu. Vodítkem pro tuto etapu života Hany Benešové byly Zídkovi zejména její deníky (s. 75–127). Významnou část textu tvoří životní osudy prezidentských manželů v období po roce 1945, kdy Československo ztrácelo demokracii. Autor považuje Hanu za jednoho z hlavních strůjců oddalování demise Edvarda Beneše po nástupu komunistů k moci* (s. 184–191).

Abdikace, smrt Edvarda Beneše a dovršení nástupu komunistické totality lemovaly začátek poslední etapy Hanina života. I tuto část jejího životního příběhu Zídek doplnil o další významné skutečnosti. Tím je bezesporu zistovaný zájem Státní bezpečnosti o paní Hanu žijící po roce 1948 zcela v soukromí. Příslušníci StB dle citovaného svazku „Margot” usilovali o přístup k zahraničním kontům Edvarda Beneše, což se jim částečně podařilo (s. 220–226).

Celkově lze publikaci Petra Zídka považovat za potřebný a úspěšný počín přiblížit podrobněji osudy Hany Benešové. Obsahuje spoustu zajímavostí doplňujících již obecně známé informace. Ty mohou čtenáře podnítit k zamyšlení a kritickému uvažování. Textu však lze vytknout i některé nedostatky – používání publicistických klišé nebo méně obratných formulací. Na několika místech toku informací škodí chyby (např. s. 204 „její manžela” nebo popisek u obr. na s. 196, kde stojí Jaromír Smutný a nikoliv Václav Vlček). Je škoda, že kniha o Haně Benešové nemohla být napsaná mnohem dříve, nejlépe ještě za jejího života (případně jí samotnou). Byla významnou a výraznou osobností historie naší země, která by si sepsání životopisu po právu zasloužila.

Pavel Carbol

* Recenzent bez povšimnutí přešel patrně nejdůležitější informaci z únorových dnů, že totiž Petr Zenkl teprve po letech přiznal, že s prezidentem nebylo o demisi předem nic dohodnuto. Ještě k přijetí demise: prezident neměl podle pravidel parlamentarismu možnost demisi nepřijmout, protože se předsedovi vlády podařilo doplnit vládu ze stejných stran koalice, jejichž ministři podali demisi. Pozn. redakce.

CARBOL, Pavel, *Ústav Edvarda Beneše v letech 1950-1964.*
Český Těšín, 2015, stran 289.

Autor po studii na filozofických fakultách v Ostravě a v Praze působí jako středoškolský a vysokoškolský učitel a publicista. Během svých aktivit ve Společnosti Edvarda Beneše se seznámil s archivem kancléře Jaromírem Smutného a jeho obsah získal v digitalizované podobě. Tento materiál se stal základem pro zpracování disertační práce o exilovém Ústavu Edvarda Beneše v Londýně, který z peněz exprezidenta založil a vedl v letech 1950–1964 Jaromír Smutný. Právě tato odborná práce se stala podkladem pro knihu.

Ústav založený Benešovým kancléřem Smutným měl uchovat a zkoumat odkaz československé meziválečné demokracie, byť (alespoň) v exilových podmínkách. Zároveň měl obhajovat postup prezidenta v únoru 1948, kdy demokratické strany svou chaotickou demisí a nepromyšleným postupem vydláždily komunistům cestu k moci. Na půdě ústavu se o tomto mezníku, ale i o dalších z čs. moderní historie, přednášelo a publikovalo. Carbol kromě uvedeného archivu využil všech možných dostupných zdrojů a pramenů. Nesporným obohacením jsou výpovědi pamětníků či potomků tehdejších aktérů.

Koncepce knihy je dána intencí autora prezentovat administrativně-organizační stránku činnosti Ústavu Edvarda Beneše, pro což měl k dispozici velmi objemný a reprezentativní soubor pramenů. Přínos ústavu, diskusní témata, která se ústav snažil nastolit jako předmět skutečně kritického a analytického posuzování problematiky z politiky i dalších dimenzí ze sociální, resp. i ekonomické problematiky. Východiskem k posuzování kvality a přínosu ústavu je vše, co směřovalo k tomu, aby se ústav stal skutečným centrem politických a sociálních (i ekonomických) věd v zaměření prezentovat pro západní Evropu a celý demokratický svět příslušná československá témata (v nadnárodní komparaci).

Metodologicky byly uplatněny jednak ryze archivářské postupy, jednak postupy pozitivistické, akcentující právní a politické nástroje. Další výraznou stránku práce představuje důkladná prezentace špičkových osob-

ností ÚEB jakožto individualit, nerozplynou se ve výkladu dějin instituce.

Úvodní kapitola se věnuje podrobnému rozboru pramenů a literatury a je nástinem okolností vzniku celé publikace. Důležitý je popis osudů archivních materiálů Edvarda Beneše a přesun jejich částí z Československa (s. 9–30). Na to navazuje podrobný rozbor okolností a souvislostí, které provázely vznik samotné instituce v březnu 1950 u příležitosti stého narození TGM. Zdůrazněny jsou již první spory mezi zakladateli ústavu Jaromírem Smutným, Lvem Sychravou a Jaroslavem Stránským. Právě personální konflikty byly v poúnorovém československém exilu typické pro všechny aktivity (s. 48–56). Největší prostor je pak věnován v samostatné kapitole čtrnáctileté činnosti ústavu. Ta neměla vždy stejnou intenzitu a je na ní patrná rivalita a osobní animozity spolupracovníků uvedené instituce. Autorem je rovněž zdůrazněna zásadní skutečnost, že si ústav z Benešových financí pořídil vlastní nemovitost a skýtal tak oproti jiným exilovým institucím nadstandardní materiální zázemí. Autor sice tuto kapitolu podrobně strukturoval, ale místy je dosti popisná a podobá se strohému výčtu jednotlivých aktivit ústavu (s. 57–125).

Samostatnou část knihy si po právu zasloužila edice *Doklady a rozpravy*, kterou Smutný s kolegy vydávali. Jedná se o tři desítky samostatných čísel rozdílné struktury a obsahu. Některá čísla měla povahu sborníku a nabídla plejádu názorů k mezníkům soudobých československých dějin. Publikovány tak byly vzpomínky přímých aktérů těchto historických okamžiků. Další *Doklady a rozpravy* poskytovaly diskuzní prostor k česko-slovenským nebo československo-německým vztahům a jejich perspektivě apod. Některé svazky daly prostor i vzdálenějším tématům, například anglickým badatelům v oblasti husitství apod. Představení celé edice *Doklady a rozpravy* představuje významný klad celé publikace a otevírá řadu dalších otázek a podnětů k další diskuzi odborné i laické veřejnosti (charakteristika rozdělení edice s. 126–127). Asi nejpestřejší kapitolou je ta závěrečná. Přináší biogramy

osobností, které psaly a přednášely pro ústav. Vyzvednuta je jejich exilová činnost a připomenuty aktivity po odchodu z Československa, včetně bibliografie.

Celá publikace je opatřena velmi podrobným, někdy možná až nadměrným poznámkovým aparátem a řadou zajímavých příloh i fotografií. Vznik Ústavu Edvarda Beneše v Londýně byl jedním z posledních přání prezidenta, jehož jméno nosil. Díky své exilové existenci byl však poměrně záhy odsouzen k zániku. Jaromír Smutný byl napadán za disponování s penězi exprezidenta a ani personální zázemí, vzhledem k věku většiny exulantů, neskýtalo velkou perspektivu. Přesto se Benešovo přání podařilo do jisté míry naplnit. Ústav se stal zajímavým exilovým centrem poskytujícím prostor výměně názorů napříč nejednotným československým exilem. Zanikl v roce 1964 úmrtím Jaromíra Smutného.

Současná Společnost Edvarda Beneše je přímým pokračovatelem londýnské instituce, které je Carbolova kniha věnována. Publikaci můžeme považovat za splátku dluhu vůči demokratické elitě poválečného Československa. Její značná část totiž musela odejít do exilu a ochudila tím celou řadu oborů, ve kterých se pak uplatnila ve svých adoptivních vlastech. Její představitelé však zůstali vlastenci a díky práci pro Ústav Edvarda Beneše v Londýně se hlásili k odkazu československé demokracie.

[Pavel Carbol]

HAHNOVÁ, Eva, *Od Palackého k Benešovi. Německé texty o Čechách, Němcích a českých zemích*, 2014, 723 stran.

Publikace se objevila na knižních pultech počátkem roku 2015. Podle recenzenta prof. dr. Miloše Řezníka se jedná o komentovaný výběr textů dokumentujících vývoj německé reflexe Čechů, česko-německých vztahů v českých zemích, situace a identity Němců v českých zemích od roku 1848 prakticky do současnosti. Recenzent hodnotí práci jako ojedinělý počín, který nemá obdoby v české a německé historiografii.

Evu Hahnovou vedoucí diskurs k této problematice řadí pak k významným autorům zabývajícím se touto problematikou, jakými jsou Elisabeth Wiskemann a J. W. Brügel.

Recenzent patrně nevzal v úvahu soubor příspěvků českých historiků v publikaci *Obraz Němců, Rakouska a Německa v české společnosti 19. a 20. století*. Eds. Jan Křen – Eva Broklová, Praha: Karolinum 1998, na niž měl navázat obdobný svazek iniciovaný německou částí česko(československo)-německé historické komise. Při letném pohledu na novou knihu se tomu ani příliš nedivíme.

Zveřejněné texty jsou uvedeny předmluvou, v níž editorka upozorňuje také na některá úskalí předkládané práce. Texty jsou chronologicky rozděleny do čtyř částí, odpovídajícím historickým obdobím, z nichž každá je opatřena úvodním osvětlením. Pouhým prolistováním objemného svazku zjišťujeme, že nás čeká nejen náročná, ale také velmi zajímavá četba, případně široce založené studium.

Eva Broklová

Výstava „Drahá Hančř“

Mgr. Jitka Vandrovcová, kurátorka výstavy
Husitské muzeum v Táboře

Husitské muzeum v Táboře připravilo výstavu k příležitosti 40. výročí úmrtí Hany Benešové. Vernisáž výstavy proběhla v den úmrtí paní Benešové 2. prosince 2014 v Husitském muzeu ve Staré radnici na Žižkově náměstí. Výstava mapuje život paní Hany od narození až do její smrti v roce 1974. Hana Benešová se narodila jako Anna Vlčková do rodiny Anny a Václava Vlčkových. Kvůli otcovu zaměstnání u železnice se rodina často stěhovala. Několik let žila rodina Vlčková v Táboře, kde Anna začala chodit do školy. Další vzdělání získala na školách ve Slaném a v Praze. Se svou celoživotní přítelkyní Aťou Oličovou navštěvovala přednášky na pařížské Sorbonně. V Paříži se seznámila se svým budoucím

manželem Edvardem Benešem. Po zasnubách si na Edvardovo přání změnila jméno na Hanu. Svatbou spojila svůj život s Edvardovým. Stala se jeho spolupracovnicí, přítelkyní, hospodyní, ale především milující manželkou. Hana dbala až do manželovy smrti o jeho zdraví. Podporovala ho v práci i v jeho mimopracovních aktivitách, zejména hraní tenisu, lyžování, zahradničení a jízdě na koni. Manželství bylo zřejmě šťastné, ale bohužel zůstalo bezdětné.

Paní Hana se bez obtíží zhostila role manželky ministra zahraničních věcí a později prezidenta republiky. Byla příjemnou hostitelkou na mnoha čajových dýcháncích, slavnostech, večerech pro diplomatický sbor či zahraniční návštěvy. Zabývala se také charitativní činností v rámci několika organizací, např. Československého červeného kříže, jehož aktivní členkou zůstala do roku 1948. Jejím hlavním zájmem se stala pomoc dětem. S manželem Edvardem sdílela jeho nelehký úděl v době před podpisem mnichovské dohody, během boje za obnovu samostatného Československa v exilu ve Velké Británii a nakonec během komunistického převratu v únoru 1948. Posledních několik měsíců Edvardova života strávili manželé ve své vile v Sezimově Ústí. Vilu si nechali postavit v roce 1930 tábořským stavitelem Antonínem Soumarem. Sezimovo Ústí se jim stalo domovem. Finančními dary se podíleli na rozvoji města, které se stalo v roce 1935 sídlem prezidenta republiky. Po manželově smrti paní Hana nadále zajížděla do vily a až do své smrti se starala o rozsáhlou zahradu, která byla její celoživotní radostí. Smrt manžela paní Hanu hluboce zasáhla, neboť si život bez něj nedokázala představit. Ještě řadu let se s manželovou smrtí nedokázala vyrovnat. Po odchodu z veřejného života národ na Hanu Benešovou nezapomněl. Lidé v tramvaji spontánně povstávali, když přistoupila, zastavovali jí na ulici. Až do své smrti nechala volně přístupnou dolní část zahrady s manželovou hrobkou. Vše se změnilo po její smrti. Hana Benešová zemřela 2. prosince 1974 ve svém pražském bytě na Loretánském náměstí. Podle závěti paní Benešové měl být ve vile zřízen památník dr. Edvarda Beneše, ale její přání bylo naplněno až po několika desetiletích.

Na výstavě je v prvním sále k vidění nábytek, který pochází z vily manželů Benešových v Sezimově Ústí: postel paní Hany, skříň, křeslo; dary: nádoby z archeologických vykopávek Sezimova Ústí, džbán z Banské Bystrice; školní výkazy z obecné a měšťanské dívčí školy v Táboře a školní fotografie z roku 1893 a další dobové fotografie. V další místnosti je vystaven opět nábytek z vily, zejména z malé pracovny v přízemí: stůl, křesla, pohovka, knihovna, koberec s perským vzorem. Pohovka byla restaurována pro potřeby této výstavy. Nábytek, který si mohou návštěvníci prohlédnout, je většinou vystaven vůbec poprvé. Část mobiliáře vily odkázala Hana Benešová v závěti Muzeu husitského revolučního hnutí v Táboře. Většina nábytku je nyní vystavena opět ve vile manželů Benešových a v Památníku dr. Edvarda Beneše v Sezimově Ústí. Poslední sál nabízí ke shlédnutí křeslo, stojací lampu a rádio z původního vybavení vily a dvě vitríny s fotografiemi, korespondencí, alby a přáními z pozůstalosti paní Hany Benešové. V sálech si návštěvníci mohou prohlédnout ještě obrazy a grafiky, které paní Hana sbírala. Kromě exponátů budou sály doplněny textovými panely s vyprávěním o životě Hany Benešové. Všichni zájemci o osobu paní Benešové jsou srdečně zváni na výstavu, která potrvá do 8. května 2015.

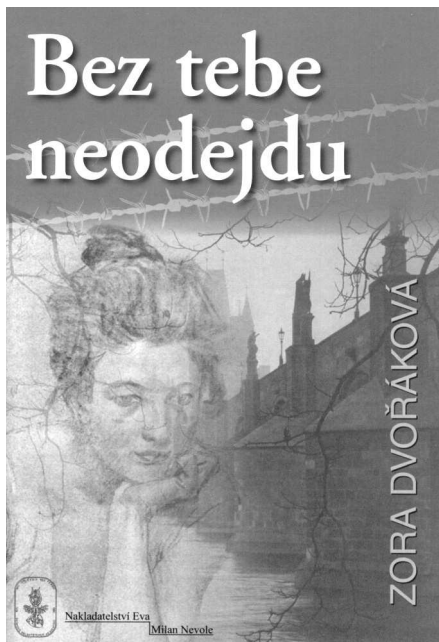
Pavel Carbol

DVOŘÁKOVÁ, Zora, *Bez tebe neodejdu*, Praha 2014, 256 s.

Zora Dvořáková obohatila svou historickou tvorbu o další titul, který nás svým dějem vrací do temného času naší minulosti, do let 1953–1955. Do doby určité stabilizace komunistického režimu v Československu a v státech pod sovětskou hegemonií je zasazen příběh dívky, jejíž otec není sice uvězněn, ale stále je trvale hlídán, šikanován a pronásledován státní bezpečností proto, že býval vysoce postaveným úředníkem minis-

terstva spravedlnosti nenáviděného před únorem 1948 komunisty. To v tehdejší době pochopitelně určuje i společenské zařazení jeho dcery.

Dívka s nepochybným malířským talentem se marně pokouší sama, pak za pomoci rodinných přátel i otce dosáhnout přijetí na Akademii

výtvarných umění v Praze. V padesátých letech byl rozhodujícím faktorem téměř výhradně tzv. třídní původ a politický a ekonomický zájem státu – komunistické strany. Cena člověka měla jedinou hodnotu – být pracovní jednotkou. Fyzická práce byla nadřazena všem ostatním profesím a hodnotám.

Práci Zory Dvořákové, jak bývá u ní časté, je nesnadno zařadit mezi obvyklé formy literární tvorby. Snad nejspíš bychom mohli říci, že je to román, ovšem se značnou licencí tohoto pojmu. Přesně vymezený časový úsek děje mezi únorem 1953 a červencem 1955 umožnil autorce koncentrovat

děj a prokreslit rozhodující okamžiky událostí z perspektivy jednajících osob, snad by bylo vhodné říci dialekticky, kdyby tento výraz nebyl zvláště pro tuto dobu tak zprofanován.

Styl renomované spisovatelky, zkušené historičky, autorky řady titulů z této temné doby, činí z její práce publikaci, kterou je možno s porozuměním a přitom s napjatým očekáváním číst jedním dechem.

Tento děj jinak chápou pamětníci, jinak mladší a jinak nejmladší generace čtenářů. Ale u každého to nepochybně vyvolá odpor k době komunistické totality a jejím projevům v životě prostých lidí, kteří

BULLETIN SPOLEČNOSTI EDVARDA BENEŠE 28 ■ květen 2015

nebojovali vůbec proti ní, jen s určitou rezignací žili svůj osobní život se snahou a touhou žít a věnovat se tomu, co pokládali za náplň svého žití.

Jiří Málek

Naklad. Eva – Milan Nevole. K dostání u knihkupců, nebo vám ji může poslat se složenkou Nakladatelství Eva, K Údolí 2, 143 00, Praha 12.

**KNÍŽNICE
SPOLEČNOSTI EDVARDA BENEŠE**

- Svazek 1. **Tomáš Garrigue Masaryk - Edvard Beneš**
OTEVŘÍT RUSKO EVROPĚ
Ruská otázka v roce 1922
Věra Olivová edice a studie: *Politika Československa
v ruské krizi 1921 a 1922*
(1992, 1997. Stran 71, Kč 65)
- Svazek 2. **Věra Olivová**
ZÁPAS O ČESKOSLOVENSKO 1938
(1992, 1996. Stran 74, Kč 50)
- Svazek 3. **Ferdinand Peroutka**
BYL EDVARD BENEŠ VINEN?
(1993, 1996, 1999, 2002. Stran 26, Kč 30)
- Svazek 4. **Edvard Beneš**
SVĚTOVÁ VÁLKA A NAŠE REVOLUCE
Výbor z díla. Edice Věra Olivová.
(1994. Stran 118, Kč 50)
- Svazek 5. **EDVARD BENEŠ: SOUPIS PUBLIKACÍ**
Zpracovali: Boris Jakovenko, Alena Novotná,
Karel Novotný. Předmluva Věra Olivová
(1994. Stran 164, Kč 100)
- Svazek 6. **Amelie Posse-Brázdová**
TAJNÉ DOPISY Z PRAHY 1948
Edice a doslov Věra Olivová, překlad Zlata Kufnerová.
Předmluva Zbyněk Zeman.
(1994. Stran 91, Kč 45)
- Svazek 7. **POCTA EDVARDU BENEŠOVI 1994**
Projevy prezidenta Václava Havla, premiéra Václava Klause
a předsedy Poslanecké sněmovny Milana Uhdeho.
Edice Věra Olivová (1994. Stran 28, Kč 25).

- Mimo řadu **EDVARD BENEŠ 1884 - 1948.**
Životopisný medailon. Myšlenky a názory. Politická stanoviska. Nový dokument. Edice Věra Olivová ve spolupráci s Hanou Benešovou.
(1994. Stran 28, Kč 20)
- Svazek 8. **Edvard Beneš**
ODSUN NĚMCŮ
Výbor z Pamětí a projevů doplněný Edičními přílohami.
Edice Věra Olivová.
(1995, 2001. Stran 124, Kč 100)
- Svazek 9. **Jan Masaryk**
DEPEŠE Z LONDÝNA 1938
Věra Olivová edice a předmluva: *Svědectví Jana Masaryka*
(1996. Stran 120, obr. 2, Kč 70).
- Svazek 10. **DÍLO EDVARDA BENEŠE 1996**
Výstava v Národní knihovně České republiky
zahájená premiérem Klausem. Edice Věra Olivová.
(1996. Stran 16, Kč 25)
- Svazek 11. **Miroslav Plesinger-Božinov**
VZPOMÍNKY NA PRVNÍ ODBOJ
Eduard Kubů edice a studie: *Životní osudy odbojáře a diplomata.* (1997.
Stran 84, Kč 70)
- Svazek 12. **Edvard Beneš**
ŽIVÝ ODKAZ TGM
Projevy 1937 - 1947. Edice Karel Novotný, *předmluva* Věra Olivová:
O vztahu Edvarda Beneše k T. G. Masarykovi.
(1997. Stran 94, obr. 7, Kč 80)
- Svazek 13. **Edvard Beneš**
PŘEDNÁŠKY NA UNIVERZITĚ
KARLOVĚ 1913 - 1948
Věra Olivová edice a předmluva: *Univerzitní dráha Edvarda Beneše.*
(1998. Stran 101, obr. 2, Kč 80)

- Svazek 14. **Bohuš Beneš**
AMERIKA JDE S NÁMI
Reportáž z přednáškového turné Edvarda Beneše
po amerických univerzitách v roce 1939.
Edice Věra Olivová. (1998. Stran 126, obr. 5, Kč 90)
- Svazek 15. **TRYZNA ZA EDVARDA BENEŠE 1998**
Edice a předmluva Věra Olivová, Alena Šubrtová.
(1998, 1999. Stran 47, obr. 1, Kč 50)
- Svazek 16. **Edvard Beneš**
DOPISY BRATRU VOJTOVI 1938-1944.
Edice a předmluva Věra Olivová.
(1998. Stran 73, Kč 65)
- Svazek 17. **Karel Čapek**
O EDVARDU BENEŠOVI
Edice (Věra Olivová ve spolupráci s Josefem Protivou) a předmluva:
Spolupráce Karla Čapka s Edvardem Benešem.
(2000. Stran 147, obr. 22, Kč 130)
- Svazek 18. **Věra Olivová**
MANIPULACE S DĚJINAMI
PRVNÍ REPUBLIKY
(1998, 1999, 2001. Stran 52, Kč 50)
- Svazek 19. **Edvard Beneš**
DEMOKRACIE DNES A ZÍTRA
Edice a epilog Věra Olivová.
(1999. Stran 333, Kč 200)
- Svazek 20. **Edvard Beneš**
PRÁCE A ZÁPASY PO BOKU TGM
Vzpomínky 1910-1947.
Edice Karel Novotný, předmluva Věra Olivová.
(2000. Stran 75, obr. 7, Kč 80)

- Svazek 21. **ÚSTAV EDVARDA BENEŠE
V LONDÝNĚ 1950 - 1964**
Pamětní tisk k 50. výročí založení Ústavu 7. března 1950.
Věra Olivová, edice a předmluva: *Historie londýnského
Ústavu Edvarda Beneše.*
(2000. Stran 40, obr. 4, Kč 40)
- Svazek 22. **Věra Olivová**
**VILA EDVARDA BENEŠE
V SEZIMOVĚ ÚSTÍ**
(2000, 2001. Stran 92, obr. 9, Kč 100)
- Svazek 23. **SPOLEČNOST EDVARDA BENEŠE
V PRAZE 1990 - 2000**
**Pamětní tisk k 10. výročí založení Společnosti
23. května 1990.** Věra Olivová edice (ve spolupráci s Karlem Novotným)
a předmluva: *Z historie Ústavu a Společnosti Edvarda Beneše.*
(2001. Stran 72, Kč 50)
- Svazek 24. **Antonín Krejčí**
EDVARD BENEŠ A SOKOL
Edice a předmluva Věra Olivová.
(2002. Stran 178, obr. 14, Kč 160)
- Svazek 25. **Edvard Beneš**
CIRKULÁRNÍ TELEGRAMY 1920 - 1935.
Edice Jindřich Dejmek. Předmluva Věra Olivová
(2002. Stran 274, Kč 250)
- Svazek 26. **Edvard Beneš**
EVROPSKÁ KRIZE 1938
Pět projevů. Edice Karel Novotný, předmluva Věra Olivová.
(2003, 2008. Stran 42, obr. 6, Kč 50)
- Svazek 27. **BIBLIOGRAFIE EDVARDA BENEŠE**
Zpracoval Karel Novotný.
(2004. Stran 99, Kč 100)

- Svazek 28. **Věra Olivová**
ZÁVĚŤ EDVARDA BENEŠE
A OSUDY JEHO ARCHIVU
(2008. Stran 150, Kč 100)
- Svazek 29. **Jaroslav Seifert**
PREZIDENTU EDVARDU BENEŠOVI
Čtyři básně. Pamětní tisk k 120. výročí narození
Edvarda Beneše 28. května 1884.
Edice Karel Novotný, předmluva Věra Olivová
(2004. Stran 20, 6 kreseb Toyen, Kč 50)
- Svazek 30. **ODKAZ EDVARDA BENEŠE 2004**
Věra Olivová edice a předmluva: *Poceta Edvardu Benešovi.*
(2004, 2005. Stran 43, Kč 50)
- Svazek 31. **Jaroslav Werstadt**
OSOBNOST EDVARDA BENEŠE
Edice a předmluva Věra Olivová
(2006. Stran 91, Kč 100)
- Svazek 32. **Edvard Beneš**
THE WAR OF 1939
Věra Olivová Edition and Foreword: *The visit of the Czechoslovak president Edvard Beneš in Scotland in November 1941*
(2005. Stran 51, obr. 3, Kč 100)
- Svazek 33. **Edvard Beneš**
VÁLKA ROKU 1939
Věra Olivová edice a předmluva: *Návštěva československého prezidenta Edvarda Beneše ve Skotsku v listopadu 1941.*
(2005. Stran 51, obr. 3, Kč 70)
- Svazek 34. **Neil Rees**
PREZIDENT BENEŠ V ANGLII
Československá vláda v exilu v Londýně a v Buckinghamském hrabství za druhé světové války.
Překlad z angličtiny Lukáš Richter, redakce českého vydání Věra Olivová.
(2006. Stran 66, obr. 122, Kč 100)

- Mimo řadu: **VĚRA OLIVOVÁ. Bibliografie.**
Zpracoval Igor Lisový ve spolupráci s Karolínou Linhartovou.
(Praha 2006. Stran 85, obr. 55, Kč100)
- Mimo řadu: **VĚŘE OLIVOVÉ AD HONOREM**
Sborník příspěvků k novodobým československým dějinám.
Edice a úvod Eva Broklová a Marie L. Neudorfllová. Josef Tomeš
předmluva: *Historička v rozrušeném čase. Na okraj životního příběhu, činnosti a díla Věry Olivové.*
(Praha 2006. Stran 267, obr. 20)
- Svazek 35. **LIDICE BUDOU ŽÍT.**
Věra Olivová a Gabriela Literová
(Praha 2007. Stran 16, obr. 25, Kč 30)
- Mimo řadu: **EDVARD BENEŠ 1884 - 1948**
MYŠLENKY A NÁZORY
Bibliofilský Pamětní tisk k 60. výročí úmrtí EB.
Věra Olivová výběr textů. Kryštof Krejča dvě litografie. Tisk Martin Bouda. Vydalo nakl. Bonaventura. (Praha 2008. Neustránkováno. 100 číslovaných výtisků. Kč 900)
- Svazek 36. **Věra Olivová**
20 LET SPOLEČNOSTI EDVARDA BENEŠE. Praha 2010
- Svazek 37. **Věra Olivová**
ČESKOSLOVENSKO A NĚMECKO 1918 - 1929
(2011. Stran 260, Kč 200)
- Svazek 38. **Jiří BENEŠ**
V NĚMECKÉM ZAJETÍ
Edice a předmluva Věra Olivová
(2010. Stran 304, Kč 220)
- Svazek 39. **Edvard Beneš**
FUNKCE POLITICKÝCH STRAN
Edice a předmluva Věra Olivová
(2013. Stran 184, Kč 150)

Svazek 40. **Věra Olivová**
DĚJINY PRVNÍ REPUBLIKY
(Praha 2012. Stran 360, Kč 250)

**Publikace lze zakoupit speciálně v knihkupectví
KAROLINUM, Celetná 18, Praha 1
či objednat v nakladatelství EVA - Milan Nevole
K Údolí 2, 143 00 Praha 4, e-mail: nakladeva@seznam.cz**

VÝBOR SPOLEČNOSTI EDVARDA BENEŠE

užší výbor

doc. PhDr. Karel Novotný, DrSc. - místopředseda
doc. PhDr. Eva Broklová, DrSc. - místopředsedkyně
prof. JUDr. Václav Pavlíček, CSc.
PhDr. Marie Neudorfflová, PhD. - jednatelka
Ing. Jana Sovová - účetní
PhDr. Pavel Carbol, PhD.

širší výbor

PhDr. Zora Dvořáková, CSc. - Klub Milady Horákové
JUDr. Václav Lachout - Sdružení domácího odboje a partyzánů
PhDr. Jiří Málek - Konfederace politických vězňů
PhDr. Jan Malínský, CSc. - Masarykova demokratická akademie
PhDr. Ivan Štovíček, CSc. - Archiv Masarykova ústavu Akademie věd
PhDr. Josef Tomeš, PhD. - Masarykova společnost
JUDr. Oğňan Tuleškov - Křesťansko-sociální hnutí